PROFESORUL VASILE FRĂȚILĂ LA A 65-A ANIVERSARE

Vasile ȚÂRA
(Universitatea de Vest din Timişoara)

Cei mai mulți dintre oameni muncesc ca să trăiască, dar sunt şi unii care trăiesc ca să muncească. Din a doua categorie, puțin numeroasă, fac parte şi oamenii de ştiință autentici. Făcând, de-a lungul întregii vieți, din efortul istovitor de informare, de investigație şi de creație ştiințifică prioritatea absolută a existenței lor, aceştia contribuie decisiv la îndepărtarea treptată a zidului necunoaşterii omeneşti. Operele lor, chiar dacă nu au longevitatea şi faima scrierilor artistice, sunt pietre de temelie durabilă pentru domeniile ştiinței pe care le ilustrează.

Profesorul Vasile Frățilă întruchipează imaginea veridică a savantului-specialist, care întruneşte, la superlativ, calitățile omului de ştiință actual.

Venit din ținutul Blajului, bine-cunoscut şi admirat leagăn al culturii româneşti din Ardeal, mai precis din Sâncel (jud. Alba), unde s-a născut la 30 martie 1940, Domnia Sa a devenit timişorean în 1957, când şi-a început studiile la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de 5 ani din Timişoara, pe care le-a absolvit strălucit în anul 1962, când a fost numit, prin decizie ministerială, preparator la Catedra de limba română a aceleiaşi facultăți.

Înzestrat cu inteligență sclipitoare şi cu o mare pasiune pentru cercetările de lingvistică, îndeosebi pentru cele de dialectologie, de onomastică, de lexicologie şi de istorie a limbii române, Vasile Frățilă s-a impus încă de la începutul carierei universitare ca o personalitate distinctă a filologiei timişorene,

BDD-V1870 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 07:07:30 UTC)

iar apoi ca un reprezentant prestigios al învățământului universitar şi al lingvisticii româneşti.

În raport cu ceilalți colegi de generație, el deține câteva premiere onorante: a fost cel dintâi care a ținut prelegeri universitare, deşi era încă preparator, a fost primul care şi-a susținut examenul de doctorat, în 1973, cu teza ***Graiul de pe valea inferioară a Târnavelor,*** elaborată sub conducerea profesorului Gheorghe Ivănescu, membru corespondent al Academiei Române, a fost primul care a obținut, prin concurs, titlul de conferențiar, în 1977, şi pe cel de profesor universitar, în 1990, a fost cel dintâi lector de limba română la Universitățile din Leipzig şi Halle, între 1976 şi 1979, şi a obținut dreptul de a conduce doctoranzi din anul 1994. În felul acesta, el a devenit liderul generației sale, poziție pe care şi-a consolidat-o de-a lungul unei prestigioase cariere universitare de peste 40 de ani, timp în care s-a distins atât ca dascăl eminent, cât şi ca cercetător profund, original şi inspirat al limbii române.

Cursurile sale de *dialectologie,* de *onomastică* şi de *istoria limbii române,* discipline complexe cu o bibliografie imensă, reprezintă modele de abordare şi de prezentare academică a unor cunoştințe esențiale pentru formarea viitorilor profesori şi lingvişti români. Atent şi mereu preocupat de calitatea pregătirii studenților săi, profesorul Vasile Frățilă şi-a concentrat mai întâi atenția asupra elaborării şi editării cursurilor de care aceştia aveau nevoie pentru a înțelege şi pentru a-şi însuşi corect materia predată la aceste discipline prin excelență universitare. Astfel, primele volume pe care le-a publicat au fost: *Culegere de texte dialectale şi glosar,* TUT, 1974 (ediția a II-a, dezvoltată şi revizuită, a apărut în 1981), *Dialectologia limbii române,* TUT, 1977, *Probleme speciale de dialectologie. Graiul de pe Valea inferioară a Târnavelor,* TUT, 1982, *Probleme de dialectologie română*, TUT, 1987, şi *Grunkurs für Rumänisch*, Leipzig, 1977-1978 (curs elaborat, în colaborare cu P. Şovărăşteanu şi Florentina Frățilă, pentru studenții germani).

Ca orice universitar autentic, profesorul Vasile Frățilă a creat o operă ştiințifică impresionantă prin calitate şi amploare, care îl aşază între cei mai reprezentativi şi cunoscuți cercetători ai limbii române. Cărțile sale: *Lexicologie şi toponimie românească,* Timişoara, Editura Facla, 1987, 208 p.; *Contribuții lingvistice*, Timişoara, Editura de Vest, 1993, 426 p.; *Dialectul istroromân*, Timişoara, Editura Amarcord, 1998, 304 p. (în colaborare cu Richard Sârbu); *Studii lingvistice,* Timişoara, Editura Excelsior, 1999, 303 p.; *Etimologii. Istoria*

BDD-V1870 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 07:07:30 UTC)

unor cuvinte, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2000, 185 p.; *Studii de toponimie şi dialectologie***,** Timişoara, Editura Excelsior Art, 2002, 440 p.; *Cercetări de onomastică şi dialectologie*, Timişoara, Editura Excelsior Art, 2004, 365 p. şi *Graiul de pe Târnave,* Blaj, Editura Astra, 2005, 274 p., la care se adaugă peste 130 de studii, articole şi recenzii publicate în reviste de specialitate româneşti (LR, SCL, FD, RRL, LL, RESEE, CL, AnL, AUI, AUT, SCO etc.) şi străine („Beiträge zur romanischen Philologie“, „Zeitschrift für Slawistik“, „Namenkundliche Informationen“, „Balkan-Archiv. Neue Folge“, „Bollettino dell'Atlante Linguistico Italiano“, „Medioevo romanzo“, „Il bianco e il nero“, „Siculorum Gymnasium“ etc.) se rânduiesc între lucrările de referinţă ale dialectologiei, toponimiei, antroponimiei, lexicologiei, etimologiei, lexicografiei şi istoriei limbii române.

De felul în care au fost primite cărţile şi studiile profesorului Vasile Frăţilă de către specialişti e suficient să amintim doar câteva opinii ale unora dintre recenzenţii volumului *Lexicologie şi toponimie românească*: „Venit din partea unui competent cunoscător al dialectelor româneşti şi al istoriei limbii române şi beneficiind de o informaţie corespunzătoare, tratată cu discernământ şi spirit critic, volumul recenzat de noi se înscrie printre reuşitele certe ale cercetării etimologice româneşti din ultima vreme“ (Ion Gheţie, LR, XXXVIII, 1989, nr. 6, p. 533); „Prin metodă şi rezultate, cartea lui Vasile Frăţilă este o utilă contribuţie la studiul lexicului comun şi al toponimiei româneşti. Cu siguranţă, multe din soluţiile etimologice sau din analizele semantice vor deveni curând bunuri comune ale lingvisticii româneşti, iar cele câteva probleme rămase în suspensie, într-adevăr dificile, vor îndemna şi pe alţi cercetători la studierea lor“ (Ion A. Florea, AUI, Secţiunea III. Lingvistică, t. XXXV, 1989, p. 106); „Culegerea de studii în discuţie reprezintă un rezultat valoros al unei munci pline de pasiune, pledând pentru sondarea şi reliefarea posibilităţilor interne de creaţie ale limbii române, înainte de a recurge la influenţe şi împrumuturi străine, pentru folosirea faptelor de limbă în sprijinul demonstrării continuităţii poporului român pe actuala sa vatră, pentru cunoaşterea graiurilor româneşti“ (Maria Sitaru, Rodica Sufleţel, SCL, XL, 1989, p. 73); „Bazată pe o bogată informaţie de specialitate română şi străină, scrisă într-un limbaj plăcut, cartea cercetătorului timişorean este o contribuţie lingvistică meritorie, care atestă realele calităţi de etimologist ale autorului“ (Dumitru Loşonţi, CL, XXXV, 1990, 1, p. 99).

BDD-V1870 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 07:07:30 UTC)

Afirmații și aprecieri asemănătoare găsim și în numeroasele recenzii consacrate celorlalte șase volume publicate de distinsul nostru coleg între 1993 și 2004[1]. Suntem siguri că și ultima sa carte apărută până acum, excelenta monografie dialectală *Graiul de pe Târnave* (Blaj, 2005), volum ce poate fi considerat și un omagiu adus de autor graiului natal, va întruni aprecierile elogioase ale dialectologilor, pentru că este, fără îndoială, una dintre cele mai valoroase lucrări de acest tip editate în România, care oferă nu numai o descriere și o analiză minuțioasă a graiului cercetat, ci și numeroase fapte inedite și idei noi privind interpretarea fenomenelor dialectale din Transilvania de centru și de sud, zonă lingvistică pe care profesorul Vasile Frățilă a delimitat-o convingător între celelalte graiuri dacoromâne.

Cercetările sale de onomastică, îndeosebi cele consacrate toponimiei bănățene, reprezintă contribuții de primă însemnătate pentru dezvoltarea acestui domeniu al lingvisticii românești. Din inițiativa și sub conducerea sa, au început lucrările la *Dicționarul toponimic al Banatului*, studiu de anvergură națională, elaborat în colaborare cu dr. Viorica Goicu și dr. Rodica Sufletel, ce însumează peste 1000 de pagini dactilografiate, din care mai bine de jumătate au fost editate.

Opera științifică a Domniei Sale conține un mare număr de idei originale și un imens material lingvistic inedit, adunat prin anchete pe teren și studiat cu deosebită competență și acribie filologică, ceea ce i-a adus recunoașterea unanimă a lingviștilor români și străini. Părerile sale în domeniile de cercetare pe care le-a abordat sunt puncte de reper bine cunoscute și frecvent citate, întotdeauna pozitiv, în studiile de specialitate.

Notorietatea științifică și culturală a profesorului Vasile Frățilă este confirmată și de numeroasele manifestări științifice (simpozioane, sesiuni, congrese etc.) naționale și internaționale la care a fost invitat și în cadrul cărora a prezentat comunicări. E suficient să amintim, în acest sens, Congresul

[1] Vezi Wolfgang Dahmen, în „Namenkundliche Informationen", Leipzig, nr. 74, 1998, p. 133-135; Victorela Neagoe, în FD, XIII, p. 247-252; Vasile Valentin Lațiu, în AUT, XXXII, 1994, p. 273-275; Vasile Valentin Lațiu, în AUT, XXXVI-XXXVII, 1998-1999, p. 359-361; Iustina Burci, în SCO, 5, 2000, p. 268-270; Eliza Trif, în AUT, XXXVIII, 2000, p. 375-378; Emilian Burețea, în SCO, 6, 2001, p. 404-406; Aurora Pețan, în „Revue de Linguistique Romane", Strasbourg, t. 65, nr. 257-258, 2001, p. 258; Vasile C. Ioniță, în „Cuvântul satelor", supliment al ziarului „Timpul", IV (2003), nr. 18(219), Reșița, p. 2; Florina-Maria Băcilă, în „Almăjana", an V, nr. 1(13), 2003, p. 28-30; Viorica Goicu, în „Rivista Italiana di Onomastica", RION, X(2004), nr. 2, p. 561-562; Gabriel Bărdășan, în AUT, XL, 2002, p. 271-273; Mihai Buia, în „Astra blăjeană", VIII, 3(28), p. 12; Viorica Goicu, în RION XI(2005), nr. 2, p. 450-453; Marcela Ciortea, în „Astra blăjeană", X, 2005, nr. 2(35), p. 7

BDD-V1870 © 2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 07:07:30 UTC)

Internațional de Științe Onomastice (Leipzig, 1984), Congresul de Științe Onomastice (Sofia, 1972), Congresul Internațional al Aromânilor (Freiburg, 1996), Congresul Internațional de Lingvistică şi Filologie Romanică (Salamanca, 2001), Congresul Internațional de Științe Onomastice (Uppsala, 2002), al XXII-lea Congres de Științe Onomastice (Pisa, 2005) etc.

La acestea se adaugă stagiile de documentare şi conferințele ținute la universități europene de prestigiu, cum sunt cele din Leipzig, Jena, Padova, Torino, Catania, Pola, Udine, Chişinău, Tirana etc., prilejuri pe care Domnia Sa le-a fructificat eficient şi în direcția dezvoltării relațiilor internaționale ale facultății noastre, ale învățământului universitar şi ale lingvisticii româneşti în ansamblu.

De asemenea, a făcut servicii deosebite propagării limbii şi culturii noastre în Europa şi în cei trei ani în care a ținut cursuri de istoria limbii române la Universitatea din Leipzig.

Profesorul Vasile Frățilă ocupă un loc distinct în Catedra de limba română a Facultății de Litere din Timişoara, unde a reuşit să inițieze o direcție de cercetare afirmată deja pe plan național, atât prin intermediul absolvenților pasionați de cercetările de onomastică şi dialectologie, cât şi prin tinerii cercetători care îşi elaborează tezele de doctorat sub conducerea Domniei Sale.

O contribuție importantă a avut-o la organizarea şi îndrumarea Centrului de Științe Socio-Umane de la Baza Academiei Române din Timişoara, în perioada în care a funcționat ca director adjunct şi apoi ca director al acestei instituții.

Domnia Sa are un rol esențial şi în editarea „Analelor Universității din Timişoara“, seria Științe filologice, pe care o conduce de facto, ca redactor şef adjunct, din anul 1992.

Meritele didactice, ştiințifice şi culturale i-au fost recunoscute şi răsplătite oficial prin conferirea Ordinului şi Medaliei *Meritul pentru Învățământ în grad de Ofițer*, conform *Decretului prezidențial* nr. 1097/10 dec. 2004, publicat în MO, partea I, nr. 1181/13.12.2004. Cu doi ani mai înainte, în 2002, Domnia Sa a fost distins cu titlul de *Cetățean de Onoare* al comunei Sâncel (jud. Alba), un semn de recunoştință bine-meritat al localnicilor față de consăteanul lor, care a scris atât de mult, atât de bine şi atât de frumos despre graiul şi istoria satului natal.

BDD-V1870 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 07:07:30 UTC)

Profesorul Vasile Frățilă este membru fondator al Asociației Dialectologilor Români şi, de peste patru decenii, membru activ al Societății de Ştiințe Filologice din România şi al Societății Române de Lingvistică Romanică. În 1968 a fost distins cu *Premiul SRLR*.

Ajuns la vârsta retrospectivei, profesorul Vasile Frățilă poate privi înapoi cu mândrie, pentru că, în toți anii care s-au urmat de la venirea lui în Timişoara, a făcut numai ceea ce trebuia să facă în calitate de universitar şi de cercetător, n-a lăsat nici o clipă să treacă fără rost şi nici nu şi-a risipit energia şi timpul cu alte îndeletniciri. Suntem siguri că şi de aici înainte îşi va urma calea cu acelaşi pas sprinten şi ferm, onorându-şi încă mulți ani catedra universitară şi masa de scris din fabuloasa şi impresionanta sa bibliotecă.

La mulți, fericiți şi rodnici ani!

BDD-V1870 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-01 07:07:30 UTC)